

LIST OF REFERENCES:

1. Tsaava G.; Khantadze G. - Banking Management (theory, methods and practice), textbook - Tbilisi, published by „Dani“, 2015. - 800 p. . (In Georgian Language).
2. Tsaava G.; Khantadze G. - Banking (textbook). Tbilisi, published by „Dani“, 2014, - 600 p. (In Georgian Language).

THE DEVELOPMENT PROBLEMS OF THE OPERATIONS OF COMMERCIAL BANKS IN THE MODERN MONEY MARKET

Giorgi Molodini – Georgian Technical University
PhD student, Business Engineering Faculty

Resume

Based on the above mentioned the following conclusions can be made:

The creation of a specialized development bank can be perceived as the expression of state support to actual production sector. For example, the government will be engaged in the design of projects for credit programmes vital to the country, meanwhile the specialized bank will be responsible for implementation of these programmes. In addition, during the process of actual sector crediting, activities related to risk management should be organized, as well as the use of the cash value should be monitored. This is the manner we look on the transformation of the Partnership Fond, established in Georgia, into a Specialized Investment Bank, which will be the supporting instrument for the country's necessary economic sectors.

Keywords: Commercial Banks; Development Problems; Banking Operations;

კომერციული ბანკების საკრედიტო რისკები

გური ჭანუყვაძე
სტუდენტორანტი

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია კომერციული ბანკების საქმიანობის რისკები საბაზრო ეკონომიკის პირობებში. შესწავლილია რისკისა და მისი გადანაწილების პრობლემური საკითხები. შეთავაზებულია, რომ რისკების აღება წარმოადგენს საბანკო საქმიანობის თანმხლებ ფაქტორს და ბანკებს წარმატება აქვთ მაშინ, როდესაც მათ მიერ აღებული რისკები გონივრულია, კონტროლირებადი და მათი ფინანსური შესაძლებლობებისა და კომპეტენციის ფარგლებშია.

საკვანძო სიტყვები: საბანკო რისკები; კომპეტენტურობა; კრედიტორი.

შესავალი

კომერციული ბანკების საქმიანობა საბაზრო ეკონომიკის პირობებში რისკებთან გარდაუვლად არის დაკავშირებული. საკრედიტო ორგანიზაციების ბუნებიდან გამომდინარე საბანკო რისკების ძირითად სახეობას საკრედიტო რისკი წარმოადგენს. საკრედიტო საქმიანობა, დაკრედიტება დარგის სპეციფიკას უნდა ითვალისწინებდეს და ის რისკების შეფასებისადმი და მართვისადმი განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს.

ძირითადი ტექსტი

საკრედიტო ურთიერთობების დროს კრედიტორი აძლევს მსესხებელს ფულს დათქმულ ვადაში დაბრუნების და, როგორც წესი, გარკვეული სასყიდლიანობის პირობით. საკრედიტო რისკი წარმოადგენს მევალის მიერ კრედიტორის კუთვნილი ძირითადი ვალის და პროცენტების არგადახდის საშიშროებას. საკრედიტო რისკი ბანკს შეიძლება წარმოეშვას

თავის კლიენტებთან (დებიტორები) სხვადასხვა საქმიანობიდან, როგორცაა კრედიტების გაცემა, სახაზინო და საინვესტიციო საქმიანობა, ვაჭრობის დაფინანსება და სხვა. შესაძლოა კლიენტმა არ გადაიხადოს კრედიტორის კუთვნილი ძირითადი ვალი და პროცენტები. ეს შეიძლება რამოდენიმე მიზეზით მოხდეს: საბაზრო და ზოგადი ეკონომიკური სიტუაციის ცვლილება, საინვესტიციო პროექტის არასაკმარისი მარკეტინგული დამუშავება, ფორს-მაჟორული ვითარება და ა.შ.

კრედიტორისათვის მნიშვნელობა აქვს არამარტო იმას, რომ დაუბრუნდეს თანხა და პროცენტები, არამედ, დაბრუნების ვადებსაც. ასე რომ კრედიტორისათვის არსებობს პირდაპირი დანაკარგების რისკი, რაც ხდება საკრედიტო თანხის, ან მისი ნაწილის დაუბრუნებლობის დროს და არაპირდაპირი დანაკარგების რისკი, როცა ხდება ძირითადი ვალის ან პროცენტის შეჩერება.

საკრედიტო რისკს მიეკუთვნება აგრეთვე ისეთი მოვლენის რისკი, რომლის შედეგადაც ემიტენტს, რომელმაც ფასიანი ქაღალდები გამოუშვა, აღარ შეუძლია გადაიხადოს პროცენტები ან ძირითადი ვალის თანხა. საკრედიტო რისკების შემცირების რამდენიმე გზა არსებობს. მათ შორისაა საფინანსო ღონიძიებები - საფინანსო გარანტიების მიღება და დაზღვევა.

რისკის და შემოსავლების პრობლემა არის ერთ-ერთი ნამყვანი კონცეფცია საბაზრო ურთიერთობების სუბიექტების ფინანსურ და სამეწარმეო საქმიანობაში. რისკი გულისხმობს კომპანიის მიერ საკუთარი რესურსების დაკარგვის საფრთხეს, ან დამატებითი ხარჯების გაჩენას გარკვეული ფინანსური და სანარმოო სტრატეგიის გატარებისას. რისკის არსი მდგომარეობს მიღებული შედეგების დაგეგმილისგან გადახრის შესაძლებლობაში. ამას გარდა, ასევე გამართლებულია მოსაზრება დაკარგული მოგების ხელიდან გაშვების რისკზე, ანუ ირიბი (გვერდითი) ფინანსური ზარალის რისკზე (მიუღებელი მოგება) იმის შედეგად, რომ რომელიღაც ღონისძიება არ იქნა გატარებული ან სამეურნეო საქმიანობა იქნა შეჩერებული. თუ პრობლემას კიდევ უფრო ფორმალურად შევხედავთ, მაშინ შე-

საძლებელია ვისაუბროთ არა მხოლოდ დანაკარგების რისკზე, არამედ მოგების რისკზე (დამატებითი მოგების მიღება), რადგან დაგეგმილი შედეგიდან გადახრა შესაძლოა დადებითი მიმართულებითაც მოხდეს. შესაბამისად, რისკი, როგორც სამეურნეო გადაწყვეტილების ელემენტი, შესაძლოა განსაზღვრული იქნეს შემდეგნაირად – ესაა საბაზრო ურთიერთობების ნებისმიერი სუბიექტის, მათ შორის ბანკის, საქმიანობის სიტუაციური დახასიათება, რომელიც მისი შედეგის განუსაზღვრელობას ასახავს და მას შესაძლოა თან ახლდეს არასასურველი (ან პირიქით სასურველი) შედეგები წარუმატებლობის (ან წარმატების) შემთხვევაში.

რისკების აღება – საბანკო საქმიანობის თანმხლები ფაქტორია. ბანკებს წარმატება აქვთ მაშინ, როდესაც მათ მიერ აღებული რისკები გონივრულია, კონტროლირებადი და მათი ფინანსური შესაძლებლობებისა და კომპეტენციის ფარგლებშია.

რისკების ძირითადი ტიპები საბანკო ოპერაციების მიხედვით არის შემდეგნაირი:

რისკის ტიპი	დახასიათება
საკრედიტო რისკი	ბანკის მოგების შესაძლო შემცირება და სააქციო კაპიტალის ნაწილობრივი დაკარგვა მსესხებლის მიერ სესხის გადახდის და მომსახურების შეუძლებლობისას შემთხვევაში.
ბანკის ლიკვიდობის რისკი (არადაბალანსებული ლიკვიდობის რისკი)	ბანკის შემოსავლისა და სააქციო კაპიტალისადმი წაყენებული შესაძლო მუქარა საშუალებების მიღების გართულების შედეგად აქტივების ნაწილის რეალიზაციის გზით ან ახალი სესხის შეძენით მისაღებ ფასად. ბანკის უმაღლეს რისკთან გვაქვს საქმე, როდესაც ბანკს არ შეუძლია საკრედიტო განაცხადის დაკმაყოფილება ან მეანაბრის წინაშე აღებული ვალდებულებების შესრულება.
საპროცენტო რისკი	ბანკის შემოსავლების შესაძლო დაკარგვა მსესხებლის მიერ დაუფარავი საპროცენტო გადახდების შედეგად.

ბანკის მიერ ადმინისტრაციულ-სამეურნეო ხარჯების დაფარვის შეუძლებლობასთან დაკავშირებული რისკი (მიმდინარე ხარჯების რისკი)	ბანკის მოგების შესაძლო შემცირება გაუთვალისწინებელი ადმინისტრაციული და სამეურნეო დანახარჯების გამო.
სავალუტო რისკი	სავალუტო დანაკარგების საფრთხე, რაც დაკავშირებულია უცხოური ვალუტის კურსის ცვლილებასთან ეროვნულ ვალუტასთან მიმართებაში საერთაშორისო საკრედიტო, სავალუტო და ანგარიშსწორების ოპერაციების გატარებისას.
ბანკის გადახდისუნარიობის რისკი	ბანკის მიერ სააქციო კაპიტალის გამოყენება საკუთარი ვალდებულებების დასაფარად რაიმე სახის სხვა წყაროების არარსებობისას (გადახდები ასანაზღაურებელ კრედიტებზე, ახალი სესხების მოზიდვა, აქტივების რეალიზაცია). მსგავსი სიტუაციის წარმოდგენისას, შესაძლოა შევინარჩუნოთ სააქციო კაპიტალსა და აქტივებს შორის თანაფარდობა, ე.წ. საკმარისი კაპიტალის კოეფიციენტი (<i>capital-to-assets ratio</i>). ეს ნიშნავს, რომ მაგ: ფინანსურ რესურსებზე შეზღუდული წვდომის პირობებში ბანკს, რომლის სააქციო კაპიტალი აქტივების 10%-ს უტოლდება, შეუძლია უფრო მეტად გაუძლოს. კრიზისს, ვიდრე ბანკმა რომლის სააქციო კაპიტალი შეადგენს აქტივების საერთო თანხის 7%-ს

რისკების ჩამოთვლილი ტიპები ურთიერთდაკავშირებულია. ცხადია, რომ საკრედიტო რისკი იწვევს საბანკო რისკების მთელს სპექტრს, აგრეთვე შესაძლოა გამოიწვიოს ბანკის ლიკვიდობის და გადახდისუნარიობის რისკები, ამიტომ ბანკის ჯანსაღი ფუნქციონირება განსაკუთრებით საკრედიტო პროცესის ორგანიზაციაზეა დამოკიდებული.

საკრედიტო რისკის გაზრდასთან დაკავშირებულ ფაქტორებს მიეკუთვნება:

- ✓ თანხების მნიშვნელოვანი მოცულობა, რომელიც გაიცემა

მსესხებლების ვიწრო წრის მიმართ, ანუ ბანკის საკრედიტო საქმიანობის კონცენტრაცია ეკონომიკაში ცვლილებების მიმართ მგრძნობიარეა ნებისმიერ სფეროში;

✓ გარკვეული ფინანსური სირთულეების მქონე კლიენტების კრედიტების და სხვა საბანკო კონტრაქტების დიდი ზვედრითი წილი;

✓ ბანკის საქმიანობის კონცენტრაცია ახალ, ნაკლებად შესწავლილ სფეროებში;

✓ კერძო ან არსებითი ცვლილებების შეტანა ბანკის პოლიტიკაში კრედიტების გაცემის თვალსაზრისით;

✓ ახალი და ბოლო პერიოდში მიზიდული კლიენტების ზვედრითი წილი, რომელთა შესახებაც ბანკი ფლობს არასაკმარის ინფორმაციას;

✓ ლიბერალური საკრედიტო პოლიტიკა (კრედიტების გაცემა საკმარისი ინფორმაციის და კლიენტის ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის არარსებობის პირობებში);

✓ კრედიტისთვის შესაბამისი უზრუნველყოფის მიღების შეუძლებლობა ან ასეთის ნაცვლად ბაზარზე რთულად რეალიზებადი ან სწრაფად გაუფასურებადი ფასეულობის მიღება;

✓ ერთმანეთთან დაკავშირებული მსესხებლების მიმართ გაცემული მნიშვნელოვანი თანხები;

✓ არასტაბილური ეკონომიკური და პოლიტიკური სიტუაცია;

საკრედიტო რისკი დამოკიდებულია გარე (გარემოს, ეკონომიკურ მდგომარეობასთან დაკავშირებით) და შიდა (თავად ბანკის მცდარი საქმიანობით გამოწვეული) ფაქტორებზე. გარე ფაქტორების მართვის შესაძლებლობები შეზღუდულია, თუმცა დროული მოქმედებებით ბანკს შეუძლია გარკვეულწილად შეამსუბუქოს მათი გავლენა და თავიდან აიცილოს მნიშვნელოვანი დანაკარგები. ამასთან საკრედიტო რისკების მართვის ძირითადი ბერკეტები მდგომარეობს ბანკის შიდა პოლიტიკის სფეროში.

კომერციული ბანკის საკრედიტო რისკების მართვის პროცესში შესაძლოა გამოვიყენოთ რამდენიმე საერთო დამახასიათებელი ეტაპი:

✓ ბანკის საკრედიტო პოლიტიკის მიზნების და ამოცანების შემუშავება;

✓ საკრედიტო რისკების მართვის ადმინისტრაციული სტრუქტურის და ადმინისტრაციული გადაწყვეტილებების მიღების სისტემის შექმნა;

✓ მსესხებლის ფინანსური მდგომარეობის შესწავლა;

✓ მსესხებლის საკრედიტო ისტორიის, მისი საქმიანი კავშირების შესწავლა;

✓ საკრედიტო შეთანხმების შემუშავება და დადასტურება;

✓ კრედიტების დაუბრუნებლობის რისკების ანალიზი;

✓ მსესხებლის და მთლიანად სესხების პორტფელის საკრედიტო მონიტორინგი;

✓ ვადაგასული და საექვო სესხების დაბრუნების და გირაოს რეალიზაციის ღონისძიებები.

ბანკები სესხების შესაძლო დანაკარგების შედეგად მიღებული ფინანსური სირთულეების შერბილების მიზნით უნდა ხელმძღვანელობდნენ წინდახედულობის პრონციპით, რაც სხვა ფაქტორებთან ერთად მოიცავს შესაძლო დანაკარგების ფონდის შექმნას. სესხების მიხედვით შესაძლო დანაკარგების რეზერვის ფორმირების აუცილებლობა განპირობებულია საკრედიტო რისკებით ბანკის საქმიანობაში. სესხების მიხედვით შესაძლო დანაკარგების რეზერვის ფორმირება ხორციელდება ანარიცხების ხარჯზე, რომლებიც მიეკუთვნება ბანკების დანახარჯებს.

სესხების მიხედვით შესაძლო დანაკარგების რეზერვის ფორმირება (დაკორექტირება) ხორციელდება ეროვნულ ვალუტაში. საქართველოს ეროვნული ბანკის 17/06/2014 N 51 ბრძანებით დამტკიცებულ წესში მითითებული ყველა დებულებების შესაბამისად, რეზერვი იქმნება სესხის გაცემასთან ერთად.

სესხების მიხედვით შესაძლო დანაკარგების რეზერვში ანარიცხების ოდენობა რისკის ჯგუფების მიხედვით შემდეგნაირად გამოიყურება:

✓ რისკის პირველი ჯგუფი „სტანდარტული სესხები“ – კრედიტის თანხის 2 %;

✓ რისკის მეორე ჯგუფი „საყურადღებო სესხები“ – კრედიტის თანხის 10 %;

✓ რისკის მესამე ჯგუფი „არასტანდარტული სესხები“ – კრედიტის თანხის 30 %;

✓ რისკის მეოთხე ჯგუფი „საეჭვო სესხები“ – კრედიტის თანხის 50 %;

✓ რისკის მეხუთე ჯგუფი „უიმედო სესხები“ – კრედიტის თანხის 100 %;

რისკი და ბიზნესი - ეს ორი განუყოფელი ცნებაა, საკრედიტო რისკს ვერსად გაეცევი, მაგრამ შესაძლოა მისი მინიმუმამდე დაყვანა, რაც შესაძლებელია უსაფრთხოების და სწორი გაანგარიშების პრობლემების გადაწყვეტის მიმართ მხოლოდ კომპლექსური მიდგომის შედეგად.

დასკვნა: საბანკო ოპერაციების მართვა ფაქტიურად საბანკო პორტფელთან, საკუთარი საქმიანობის შედეგად ბანკისთვის შემოსავლის მომტანი აქტივების ნაკრებთან დაკავშირებული რისკების მენეჯმენტს ნიშნავს. ბანკის რაიმე ფინანსური აქტივების მართვის საფუძველი არის აქტივების დივერსიფიკაციის პრინციპი, რაც საბანკო შემოსავლების სპექტრის გაფართოების შესაძლებლობას იძლევა. ეს თავის მხრივ, წარმოადგენს საფინანსო-საკრედიტო ინსტიტუტის სტაბილურობის საფუძველს ნეგატიური ცვლილებების პირობებში.

საკრედიტო რისკების მართვის შემცირების მიზნით ბანკის მიერ შესაძლებელია გამოყენებული იქნას სადაზღვეო კომპანიების მიერ კრედიტების დაზღვევის მექანიზმი (მაგ: სიცოცხლის დაზღვევა, ქონების დაზღვევა) რა დროსაც რისკის წარმოქმნის დროს პროცესში ჩაერთვება სადაზღვეო კომპანია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ს.ყამარაული, გ.დუჩიძე, ი.ყამარაული - „სოფლის მეურნეობის ეკონომიკა და აგრობიზნესი“ თბილისი, გამომცემლობა „მერიდიანი“ 2011 წ. – 511 გვ.

2. ცაავა გ., ხანთაძე გ. - „საბანკო საქმე“ (თეორია, მეთოდები და პრაქტიკა), სახელმძღვანელო. - თბილისი, გამომცემლობა „დანი“, 2014. – 600 გვ.

3. Лобанова А. А., Чугунова А. В. – „Энциклопедия Финансового риск менеджмента“ – Москва 2007 г;

4. Гвозденко А. А. – «Страхование» – Москва, 2006 г

REFERENCES:

1. S. Kamarauli, G. Duchidze, I. Kamarauli - „Agricultural Economics and Agribusiness“ Tbilisi, publisher „Meridian“ 2011 – page 511. (In Georgian Language).

2. G. Tsaava and G. Khantadze - „Banking“ (Theory, Methods and Practice), Guide. - Tbilisi, Publisher „Dani“, 2014 – page 600. (In Georgian Language).

3. A.A. Lobanova, A.V. Chugunova – „Encyclopedia of Financial Risk Management“ – Moscow 2007. (In Russian Language)

4.A.A. Gvozdenko – „Insurance“ – Moscow 2006. (In Russian Language)

THE CREDIT RISKS OF COMMERCIAL BANKS

Guri Chanukvadze,
GTU, PhD Student

Resume

Management of banking operations is actually the management of risks associated to the bank portfolio, to its collection of income generating assets. The basis of management of bank's any financial asset is the principle of diversification, which makes it possible to expand the range of banking revenue. This, in turn, is the basis for the stability of financial institutions to the negative changes in the environment.

In order to reduce the bank's credit risks, management can use the credit insurance mechanism (e.g. life insurance, property insurance) which means that during the risk formation process the insurance company will be involved.

Keywords: Banking Risks; Competence; Creditor.